

УДК 343.982.325

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.3.52>

## **НОВІ ВИКЛИКИ ОПЕРАТИВНОГО ВСТАНОВЛЕННЯ (ІДЕНТИФІКАЦІЇ) ОСОБИ НЕВПІЗНАНОГО ТРУПА ЗА ДНК**

**Кавєріна Т.П.,**  
*аспірант науково-дослідної лабораторії  
з проблем запобігання кримінальним правопорушенням  
факультету № 3  
Донецького державного університету внутрішніх справ  
ORCID: 009-0001-7114-5173  
e-mail: 0664191061t@gmail.com*

**Кривонос М.В.,**  
*кандидат юридичних наук, доцент,  
доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін  
факультету № 2  
Донецького державного університету внутрішніх справ  
ORCID: 0000-0001-5252-0663  
email: krivonosmv@gmail.com*

**Кавєріна Т.П., Кривонос М.В. Нові виклики оперативного встановлення (ідентифікації) особи невідомого труп за ДНК.**

Поряд із складним у документуванні та доказуванні проведенням досудового розслідування за фактами вчинення країною-окупантом воєнних злочинів, суттєвим викликом для слідчих Національної поліції стало питання оперативного встановлення (ідентифікації) особи, яка загинула внаслідок їх вчинення. Ідентифікація таких осіб пов'язана з загально прийнятими нормами моралі, дбайливим ставленням до національної пам'яті, героїзму та поваги до загиблих патріотів, однак взагалі не регламентована чинним кримінальним процесуальним законодавством, саме як окрема процедура, а тому викликає багато дискусій, нерозуміння щодо послідовності проведення слідчих (розшукових) дій та прийняття процесуальних рішень. Нами досліджено ряд проблемних питань, пов'язаних з оперативним встановленням (ідентифікацією) особи невідомого труп, з урахуванням змін в кримінальному процесуальному законодавстві, що відбулись у жовтні 2024 року [1]. Визначено, що процес ідентифікації особи, загиблої внаслідок вчинення щодо неї воєнного злочину, напряму пов'язаний з документуванням самого злочину та може бути одним з ключових способів формування доказової бази. Окреслено основні питання, які слід врахувати при плануванні послідовності проведення слідчих (розшукових) дій під час ідентифікації особи, аж до прийняття процесуального рішення у формі – постанови про встановлення особи. Наголошено на необхідності наповнення єдиної бази ДНК – Електронного реєстру геномної інформації. Окреслено проблемні питання, які можуть виникнути при проведенні оперативного встановлення (ідентифікації) особи та запропоновано шляхи їх вирішення. Наголошено на тому, що, що зміни до Кримінального процесуального кодексу України, внесені Законом від 09.10.2024 № 4009-ІХ [1], очікувані слідчою спільнотою, не спростили, а навіть ускладнили процес ідентифікації невідомих трупів. Проявилися суперечності між новими нормами та чинними, адаптованими положеннями кримінального процесуального права, а також визначеннями та повноваженнями суб'єктів і сторін кримінального провадження, що потребує негайного вирішення. Нечітке розмежування понять «спеціаліст», «спеціаліст-криміналіст» та «експерт», а також неоднозначне тлумачення їх повноважень може призвести до суттєвих процесуальних наслідків, що позначиться на ефективності доказування у кримінальному провадженні.

Тож спробуємо не лише розглянути термінологію, проблемні питання організаційного характеру, а й запропонувати комплекс адаптованих до потреб практики слідчих (розшукових) дій, не-

обхідних для оперативного встановлення невпізаного трупа особи, загиблої внаслідок вчинення воєнного злочину.

**Ключові слова:** воєнні злочини, ідентифікація особи, експрес-аналіз ДНК, криміналістика, молекулярно-генетична експертиза, спеціаліст, експерт, спеціаліст-криміналіст.

**Kavierina T.P., Kryvonos M.V. New challenges of operational establishment (identification) of the identity of an unidentified corpse by DNA.**

Along with the difficulty in documenting and proving the pre-trial investigation into war crimes committed by the occupying country, a significant challenge for National Police investigators was the issue of promptly establishing (identifying) the person who died as a result of their commission. Identification of such persons is associated with generally accepted norms of morality, respect for national memory, heroism and respect for fallen patriots, but is not regulated by the current criminal procedure legislation as a separate procedure, and therefore causes a lot of discussion, misunderstanding of the sequence of investigative (search) actions and procedural decision-making. We have investigated a number of problematic issues related to rapid identification of a person, taking into account the changes in criminal procedure legislation which took place in October 2024. It is determined that the process of identification of a person who died as a result of a war crime is directly related to the documentation of the crime itself and may be one of the key ways to form an evidence base. The author outlines the main issues which should be taken into account when planning the sequence of investigative (search) actions during identification of a person, up to the adoption of a procedural decision in the form of a resolution on identification. The author emphasizes the need to fill in the unified DNA database - the Electronic Register of Genomic Information. The author outlines the problematic issues that may arise in the course of rapid identification of a person and suggests ways to solve them. It is emphasized that the amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine introduced by the Law of 09.10.2024 No. 4009-IX, expected by the investigative community, did not simplify, but even complicated the process of identification of unidentified corpses. There are contradictions between the new rules and the current, adapted provisions of criminal procedure law, as well as the definitions and powers of the subjects and parties to criminal proceedings, which require immediate resolution. An unclear distinction between the concepts of “specialist”, ‘criminalist’ and “expert”, as well as an ambiguous interpretation of their powers, may lead to significant procedural consequences that will affect the effectiveness of evidence in criminal proceedings.

Therefore, we will try not only to consider the terminology and organizational issues, but also to propose a set of investigative (detective) actions adapted to the needs of practice, which are necessary for the prompt identification of the unidentified corpse of a person killed as a result of a war crime.

**Key words:** war crimes, identification, rapid DNA analysis, forensics, molecular genetic examination, specialist, expert, specialist criminalist.

**Постановка проблеми:** після перших перемог українських захисників у березні-квітні 2022 року, відкриття світові звірств окупантів та їх поплічників на Київщині [2], Сумщині, а згодом Харківщині та Херсонщині, перед правоохоронцями постала необхідність оперативного встановлення (ідентифікації) осіб, яких було вбито та свавільно поховано у масових стихійних похованнях, виявлених на деокупованих територіях [3, 4]. Саме в той період на допомогу вітчизняній криміналістиці прийшла система для швидкої ДНК-ідентифікації ANDE6C Rapid DNA analysis [5], яка протягом 90 хвилин здатна встановити генотип людини і в подальшому порівняти кілька генотипів між собою, ідентифікувавши особу загиблого. Револьюційну для України систему першою отримала Національна поліція України, адаптація та впровадження якої було доручено спеціалістам-криміналістам під час супроводу слідчих (розшукових) дій за фактами документування наслідків вчинення воєнних злочинів [6, 7]. Однак суттєвий недолік в роботі полягав у відсутності нормативної бази застосування такого методу, бо за методикою проведення це було фактично експертне дослідження, однак проведене воно було посадовою особою, яка не була експертом чи спеціалістом і не мала відповідної кваліфікації та допусків, тобто – спеціалістом-криміналістом підрозділу криміналістичного забезпечення, підпорядкованого слідчому управлінню чи відділу поліції.

У вересні 2023 року в процесі врегулювання законодавчих питань у цьому напрямку почалась законотворча робота і 09 жовтня 2024 року, відповідно до положень Закону України «Про

внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо оптимізації діяльності спеціалістів у кримінальному провадженні» (далі – Закону) [1] такі зміни відбулися. Але вони не лише не врегулювали проблемних питань, а й навпаки, закарбували в Законі взаємовиключні поняття. По-перше, не було врегульовано поняття «спеціаліста-криміналіста» та не віднесено його до спеціаліста, у визначенні, викладеному у статті 71 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) [8]. Не зазначено послідовність дій, при проведенні яких результати дослідження за допомогою системи для швидкої ДНК-ідентифікації ANDE6C Rapid DNA analysis мають бути долучені до матеріалів кримінального провадження. По-друге, і найголовніше – взагалі не врегульовано питання поміщення результатів дослідження, отриманих за допомогою системи для швидкої ДНК-ідентифікації ANDE6C Rapid DNA analysis до Електронного реєстру геномної інформації людини (далі – ЕРГІЛ), та не передбачено можливості подальшого використання вилученої геномної інформації для повноцінного порівняння. Наразі геномна інформація, отримана у такий спосіб, поміщується поліцейськими до бази «Слід» Інформаційної телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції» (далі – ІПНП «Слід») [9], результати проведення молекулярно-генетичної експертизи – до Електронного реєстру геномної інформації людини (далі – ЕРГІЛ) [10]. Зазначені інформаційні системи мають абсолютно різні ступені захисту та доступу, що суперечить положенням Порядку проведення обов'язкової державної реєстрації геномної інформації людини, що затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 29 серпня 2023 року № 978 «Деякі питання реалізації Закону України «Про державну реєстрацію геномної інформації людини» [11]. Таким чином інформація, поміщена до ІПНП «Слід» для ідентифікації особи в ЕРГІЛ не використовується.

**Стан опрацювання проблематики.** Нечисленні дослідження питань оперативного встановлення (ідентифікації) особи невідомого труп обумовлені тим, що ця тема є досить вузькопрофільною. Цікава вона слідчим-практикам та дослідникам-криміналістам, які не лише вказують на необхідність удосконалення окремих норм закону у цій площині, а й намагаються вказати на неузгодженість певних організаційних моментів та правових понять в межах досудового розслідування у кримінальному провадженні, запропонувати шляхи вирішення проблемних питань. Так, Р. Степанюк, досліджуючи зазначену тему, вказує на безумовну революційність експрес-аналізу ДНК, проте підкреслює і суттєві складнощі у правових та організаційних аспектах, пов'язаних з необхідністю забезпечення захисту генетичних даних і встановлення меж втручання в приватне та сімейне життя [12]. Його робота написана ще до внесення змін до Закону, які відбулись в жовтні 2024 року, проте є актуальною. Майже єдине, з чим дозволимо собі не погодитись, це з пропозицією автора застосовувати швидкісний експрес-метод під час проведення оперативно-розшукових заходів для перевірки великої кількості людей на причетність до вчинення кримінального правопорушення, адже такі дії є суттєвим втручанням у приватне життя та суперечать положенням Закону України «Про державну реєстрацію геномної інформації людини» (далі – Закон про геномну інформацію) [10]. У цьому випадку збір інформації такого характеру вже регламентовано положеннями статті 274 КПК України, в межах негласного отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження [8].

З практичної точки зору особливої уваги заслуговують напрацювання Є. Свободи, Т. Михальчука та О. Шульги, в яких вчені детально виписують алгоритм дій слідчого та спеціаліста-криміналіста, приділяючи суттєву увагу коректності фіксації результатів швидкої ДНК-ідентифікації за допомогою системи ANDE6C Rapid DNA, отриманих під час проведення огляду та оформлення відповідної довідки як додатку до протоколу.

В цьому випадку використовується принцип «матрьошки», коли огляд (місця події чи трупа) вміщує в собі результати іншого огляду (предмету, документа тощо). Такі дії, на думку вчених, регламентуються статтями 84 КПК України «Докази» та ст. 99 КПК України «Документи» [13].

Досить оглядовими та ознайомчими можна вважати статті І.В. Пирого [14], К.О. Чаплинсько-го [15], Є.М. Компанця [16], Ю.О. Черноус та А.В. Лісіцького [17], які безумовно вказують на прогресивність та актуальність методу швидкої ідентифікації особи за допомогою системи для швидкої ДНК-ідентифікації ANDE6C Rapid DNA, одночасно наголошуючи на процесуальній проблематиці її застосування.

**Метою дослідження** є аналіз відповідності поспішно прийнятих норм Закону практичним аспектам досудового розслідування кримінальних проваджень, а також оцінка ефективності засто-

сування системи швидкого ДНК-аналізу ANDE6C Rapid DNA analysis як інструменту доказування на стадії досудового розслідування.

**Виклад основного матеріалу.** Для початку пропонуємо звернутися до аналізу подій, що відбулись в період між початком російської агресії та її повномасштабним вторгненням на територію України. Так, 2015 рік відзначився не лише створенням Національної поліції України [18], а й утворенням Експертної служби МВС України [19]. Згодом, для допомоги слідчим органів досудового розслідування в документуванні кримінальних правопорушень при слідчих управліннях Головних управлінь Національної поліції в областях організовано підрозділи криміналістичного забезпечення [20]. Підрозділи досудового розслідування та криміналістичного забезпечення майже два роки функціонували у перехідному стані, без власних відомчих наказів.

Повномасштабна агресія росії додала ще більше викликів слідчим органів досудового розслідування та інспекторам підрозділів криміналістичного забезпечення у документуванні воєнних злочинів, про що нами наголошувалось вище.

Експертна служба МВС України також напрацьовувала законодавчу базу, в тому числі й у напрямку проведення біологічних досліджень. Прийняття Закону України «Про державну реєстрацію геномної інформації людини» [10] сприяло окресленню меж поняття «геномна інформація» та започаткувало діяльність Електронного реєстру геномної інформації людини (далі – ЕРГІЛ), який став спадкоємцем Центрального обліку генетичних ознак людини (далі – ЦОГОЛ) [10].

Відповідно до Закону – геномна інформація людини – це відомості про генетичні ознаки людини. Державна реєстрація геномної інформації проводиться з дотриманням прав і свобод людини і громадянина та відповідно до таких основних принципів: верховенства права, у тому числі законності та юридичної визначеності; гуманізму; конфіденційності, у тому числі захищеності персональних даних. Метою державної реєстрації геномної інформації є:

- 1) ідентифікація осіб, які вчинили кримінальне правопорушення;
- 2) розшук осіб, зниклих безвісти;
- 3) ідентифікація невпізнаних трупів людей, їх останків та частин тіла людини;
- 4) ідентифікація осіб, які не здатні через стан здоров'я, вік або інші обставини повідомити інформацію про себе.

Державна реєстрація геномної інформації полягає у внесенні до Електронного реєстру відомостей про генетичні ознаки людини та визначених цим Законом знеособлених персональних даних про особу.

Відомості, що містяться в Електронному реєстрі, є інформацією з обмеженим доступом та не підлягають оприлюдненню.

Таким чином, поміщена до ЕРГІЛ інформація не підлягає розголошенню стороннім особам, адже належить до матеріалів досудового розслідування та може бути повідомлена, крім слідчого, лише особі, яка є носієм такої інформації чи стосовно якої ця інформація стосується.

У випадку ж напрацювання геномної інформації спеціалістом-криміналістом з використанням системи для швидкої ДНК-ідентифікації ANDE6C Rapid DNA під час документування злочинів чи встановлення (ідентифікації) невпізнаної особи, яка загинула внаслідок воєнного злочину, така інформація поміщується до ІПНП «Слід», доступ до якої має значна кількість посадових осіб Національної поліції України, діяльність яких не завжди пов'язана з досудовим розслідуванням у кримінальному провадженні, таких, як інспектор підрозділу інформаційних технологій чи підрозділу організаційно-аналітичного забезпечення, що становить загрозу витоку здобутої інформації з фактично обмеженим доступом. Крім того, немає законних підстав для поміщення такої інформації до ЕРГІЛ, а відтак її використання для встановлення (ідентифікації) особи. Це призводить до того, що суттєві матеріальні ресурси, витрачені на придбання видаткових матеріалів та реактивів, необхідних для проведення таких досліджень, фактично втрачаються.

У випадку використання системи для швидкої ДНК-ідентифікації ANDE6C Rapid DNA експертним підрозділом, а вони використовуються експертами науково-дослідних інститутів судової експертизи Міністерства юстиції України для проведення молекулярно-генетичних експертиз, такої проблеми не виникає, адже підсумковим документом такого дослідження є висновок експерта з правом поміщення закріплених у ньому результатів до ЕРГІЛ.

Врегулювати це питання можна лише шляхом внесення відповідних змін до Закону про геномну інформацію, надавши право і спеціалістам-криміналістам поміщати результати досліджень,

отриманих з використанням системи для швидкої ДНК-ідентифікації ANDE6C Rapid DNA. Однак і тут маємо іншу проблему, яка є більш серйозною.

Зміни до КПК України [1] мали б надати спеціалісту право ідентифікувати особу [1], але чи можна ототожнювати поняття «спеціаліст» та «спеціаліст-криміналіст»?

Відповідно до положень статті 71 КПК України, до прав спеціаліста, а ним у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками і може надавати консультації, пояснення, довідки, висновки та інші документи під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок [8], додалося, серед іншого, право надавати довідки, висновки з питань, що належать до сфери його знань, щодо ідентифікації особи ...[8].

Отже, в межах чинного Закону, довідка чи висновок про ідентифікацію особи може бути складена спеціалістом на підставі результатів дослідження біологічного матеріалу (кісткової тканини, крові, букального епітелію, вилучених з предмета-носія – клітин з ядрами тощо) із застосуванням системи експрес-аналізу ДНК на основі технології RAPID DNA – «ANDE 6 C» або іншого методологічно доступного та впровадженого (законного) способу дослідження. Такі довідки чи висновки у відповідності до положень ч. 4 ст. 238 КПК України мають стати підставою для складання слідчим постанови про встановлення особи невідомого трупа і його видачі рідним або представникам військової частини для організації поховання. Така видача відбувається лише з письмового дозволу прокурора і тільки після проведення судово-медичної експертизи та встановлення причини смерті. А під час здійснення кримінального провадження у порядку, передбаченому статтею 615 КПК України, повноваження щодо видачі трупа має ще й слідчий [8]. Як правило, до моменту закінчення ідентифікації особи, судово-медичну експертизу вже проведено і відомості щодо причини смерті або неможливості її встановлення зазначено судово-медичним експертом.

При цьому слідчий також складає постанову про встановлення особи невідомого трупа на підставі висновків молекулярно-генетичної експертизи у випадках, коли йдеться про переважно генетичну ідентифікацію і проведення порівняльних молекулярно-генетичних досліджень.

Чи є суттєва різниця цих двох документів і чи мають вони рівнозначну силу? Якщо підійти ретельніше до аналізу статусу спеціаліста та експерта, то слід звернути увагу на те, що експерт, відповідно до положень статті 384 КК України несе кримінальну відповідальність за завідомо неправдивий висновок [21], а спеціаліст, який складає довідку – такої відповідальності не несе, однак відповідно до п. 2 ст. 72 КПК за завідомо неправдивий висновок спеціаліст несе відповідальність, встановлену законом [8].

З наведеного робимо висновок про те, що результати дослідження спеціаліста мають бути оформлені висновком спеціаліста.

Крім того, жодним законом чи підзаконним нормативно-правовим актом не визначено те, чи може бути спеціалістом у кримінальному провадженні особа, яка обіймає посаду спеціаліста-криміналіста та виконує свої повноваження відповідно до Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні [22] (далі – Інструкції), маючи не спеціальну освіту в галузі біології чи медицини, а юридичну чи вищу освіту за спеціальністю «Правоохоронна діяльність», тобто не маючи необхідного обсягу спеціальних знань. Такий посадовій особі, відповідно до положень Інструкції [22], затвердженій наказом МВС України не надано права надавати довідки, висновки з питань, що належать до сфери його знань в частині встановлення (ідентифікації) особи, що прописано в КПК України. Адже спеціаліст-криміналіст працює з системою експрес-аналізу ДНК на основі технології RAPID DNA – «ANDE 6 C» в межах своєї професійної діяльності. Тобто, норми проаналізованих нами нормативно-правових актів (наказу МВС України та Закону) не приведено у відповідність із чинним законодавством України.

Через надмірне навантаження на заклади судово-медичної експертизи, неможливість тривалого зберігання тіл загиблих осіб та їх постійне поповнення, слідчі поліції почали практикувати негенетичну ідентифікацію тіл загиблих осіб шляхом проведення їх візуального впізнання. Пов'язано це з тим, що у слідчій практиці непоодинокими є випадки, коли тіло з гнилісними змінами зберігає на собі ознаки татуювань, рубців, родимих плям та інших особливих ознак, вказаних особою, яка його впізнає, зафіксованих у протоколі допиту як ідентифікаційних. У такому разі проведення впізнання тіла загиблого за сукупністю ідентифікуючих його ознак вважаємо допустимим. Результати досліджень, проведених з використанням системи для швидкої ДНК-іденти-

фікації ANDE6C Rapid DNA, викладені у висновку спеціаліста, можуть допомогти зняти сумніви щодо встановлення (ідентифікації) особи невідомого трупа, які можуть виникнути як у слідчого так і у особи, яка впізнає загиблого.

У разі отримання негативного результату при застосуванні системи експрес-аналізу ДНК на основі технології RAPID DNA – «ANDE 6 C» її не можна буде перевірити за допомогою Електронного реєстру геномної інформації людини з причин того, що вона туди не вноситься. У такому випадку генетична ідентифікація особи має проводитись «по великому колу», шляхом проведення кількох молекулярно-генетичних експертиз, що займає значний час і має інші негативні наслідки.

**Висновки.** Наразі логічними є висновки про те, що на сьогоднішній день процес встановлення (ідентифікації) особи невідомого трупа за допомогою можливостей системи експрес-аналізу ДНК на основі технології RAPID DNA – «ANDE 6 C» практично не відбувається. Основною причиною цього є відсутність відповідних змін в діяльності спеціалістів-криміналістів органів досудового розслідування. Під великим сумнівом також перебуває самостійність довідки спеціаліста як документа, виданого особою, що не має спеціальної освіти, а лише виконує функціональні обов'язки відповідно до посадової інструкції та відомчих наказів МВС України, норми яких не приведено у відповідність до положень КПК України. Довідка спеціаліста – криміналіста має наразі лише силу допоміжного, у сукупності з іншими доказами, документа, який варто долучити до протоколу огляду (в нашому випадку це має бути протокол огляду трупа) на підставі якого є можливість скласти постанову про впізнання особи, і лише у тих випадках, коли така довідка стане додатком до протоколу впізнання трупа за ознаками, які виявлено на тілі під час його дослідження.

Систематизація ПНП «Слід» та ЕРГІЛ має врешті-решт відбутись, адже поміщення закритої беззаперечно ідентифікуючої особи інформації до широкодоступної бази даних є суттєвим порушенням чинного законодавства.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо оптимізації діяльності спеціалістів у кримінальному провадженні. Закон України від 09.10.2024 № 4009-IX. Верховна Рада України. URL: (дата звернення 01.04.2025).
2. Звірства російської армії в Україні: колективна вина росіян чи особисто Путіна? *Онлайн-медіа Міністерства оборони України*: [сайт]. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/02/21/top-20-voynnyh-zlochyniv-rashystiv-pid-chas-shyrokomasshtabnoyi-agresiyi-proti-ukrayiny/> (дата звернення 27.03.2025)
3. Топ-20 воєнних злочинів рашистів під час широкомасштабної агресії проти України. *Онлайн-медіа Міністерства оборони України*: [сайт]. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/02/21/top-20-voynnyh-zlochyniv-rashystiv-pid-chas-shyrokomasshtabnoyi-agresiyi-proti-ukrayiny/> (дата звернення 27.03.2025)
4. Геноцид: звірства російської армії в Україні. *ТОВ Інформаційне агентство «Район ін юа»*: [сайт]. URL: <https://rayon.in.ua/news/505137-genotsid-zvirstva-rosiyskoi-armii-v-ukraini-18> (дата звернення 27.03.2025)
5. Ідентифікація жертв, коли ANDE готова допомогти. *Офіційний сайт ANDE*: [сайт]. URL: <https://www.ande.com/> (дата звернення 27.03.2025)
6. Поліції Харківщини передали сучасні комплекси для ДНК-експертиз: як вони полегшать ідентифікацію ексгумованих: *Суспільно-політичне інформаційне інтернет-видання «Суспільне Мовлення»*: [сайт]. URL: <https://suspilne.media/kharkiv/341532-policii-harkivsini-predali-sucasni-kompleksi-dla-dnk-ekspertiz-ak-voni-polegsat-identifikaciю-eksgumovanih/> (дата звернення 01.04.2025).
7. Україна може ідентифікувати загиблих за ДНК за лічені години. Як це відбувається. *Онлайн-медіа BBC News Україна*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-64833721> (дата звернення 01.04.2025).
8. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#top> (дата звернення 01.04.2025).

9. Інструкція з формування та ведення інформаційної підсистеми «СЛІД» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України»: затв. наказом МВС України від 16.03.2020 № 257. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0319-20#top> (дата звернення 02.04.2025).
10. Про державну реєстрацію геномної інформації людини: Закон України від 09.07.2022 № 2391- IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2391-20#top> (дата звернення 02.04.2025).
11. Порядок проведення обов'язкової державної реєстрації геномної інформації людини: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 29 серпня 2023 року № 978 «Деякі питання реалізації Закону України «Про державну реєстрацію геномної інформації людини». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-2023-%D0%BF#top> (дата звернення 02.04.2025)
12. Степанюк Р. Експрес-аналіз ДНК у розслідуванні кримінальних правопорушень. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2024. № 2. С. 247–254.
13. Свобода Є.Ю., Михальчук Т.В., Шульга О.О. Технологія швидкісного встановлення ДНК-профілю-RapidDNA. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Т. 3. № 81. С. 150–156. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.3.22>.
14. Пиріг І.В. Експертне забезпечення досудового розслідування в системі державної безпеки України в умовах російської агресії. *Державна безпека України в умовах російської агресії: актуальні питання експертно-криміналістичного та науково-технічного забезпечення*: зб. матеріалів Всеукр.наук.-практ.конф.(м. Київ, 22 серп. 2023 р.): у 2-х т. Київ: ІСТЕСБУ, 2023. Т. 2. С. 95–99.
15. Чаплинський К.О. Особливості застосування технічного приладу Rapid DNA «ANDE» у правоохоронній практиці. *Актуальні питання судової експертизи і криміналістики: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 10.11.2023)*. Харків, 2023. С. 402–405.
16. Компанець Є. М. Висновок спеціаліста як передумова доказування порушення прав інтелектуальної власності. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 2. С. 318–323. DOI: 10.36695/2219-5521.2.2020.60.
17. Черноус Ю.М., Лісіцький А.В. Спеціальні знання у кримінальному провадженні: поняття, зміст, форми реалізації під час розслідування кримінальних правопорушень. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 477–480.
18. Про утворення Національної поліції України: постанова Кабінету Міністрів України від 02.09.2015 № 641. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/641-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення 02.04.2025).
19. Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України: затв. наказом МВС України від 03.11.2015 № 1343 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15#Text> (дата звернення 27.03.2025).
20. Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України: наказ МВС України від 06.07.2017 № 570. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17#Text> (дата звернення 02.04.2025).
21. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 02.04.2025).
22. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: затв. наказом МВС України від 07.07.2017 № 575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text> (дата звернення 27.03.2025).